

OSNIVANJE SEKCIJE ZA KARTOGRAFIJU
SAVEZA GIG BiH-e U SARAJEVU

Dana 23. 2. 1965. godine u Sarajevu osnovana je Sekcija za kartografiju Saveza geodetskih inženjera i geometara Bosne i Hercegovine. Na osnivačkom sastanku sekcije, koji je održan u Domu IT-a u Sarajevu, referat je podneo Milosavljević Slobodan, dipl. inženjer.

U referatu sa temom: »Razvoj kartografije danas u svetu i kod nas«, istaknuto je da se je kartografija afirmisala kao posebna naučna i tehnička grana, iako se ranije razvijala a i danas se još razvija u okrilju geodezije i geografije. Težište naučnih i praktičnih ipitivanja na polju kartografije postepeno prelazi sa matematičke na geografsko-topografsku i grafičku komponentu karte. To se zaključuje iz tematike na savremenim skupovima kartografa, kao i tematike u stručnim kartografskim časopisima.

Područje, na kome treba da djeluje novoosnovana sekcija, određeno je pojmom kartografije, koji je danas prihvaćen kod nas i u mnogim drugim zemljama. To su pet osnovnih disciplina:

poznavanje karata (opšta kartografija, istorija kartografije i učenje o kartografskim izvorima),

matematička kartografija, kartometrija,

praktična kartografija (redakcija, sastavljanje, proces izrade i izdavanja karata),

organizacija i planiranje kartografske proizvodnje.

Kao prioritarno pitanje danas se postavlja, kako najbrže i najekonomičnije izraditi masu karata raznih namena i razmera uz zadovoljenje zahteva za tačnom preglednom, informativnom i opremljenom kartom. Za to treba maksimalno iskoristiti sve veće mogućnosti, koje nudi razvoj geodezije, fotogrametrije, automatike, industrije

plastičnih masa i reprodukcione tehnike. Potreba za masovnom izradom karata postavila je problem savremene organizacije, planiranja i normiranja kartografskih radova, ali i problem bolje međusobne saradnje kartografa u nacionalnim okvirima i na međunarodnom planu.

Posljednje međunarodne konferencije kartografa su pokazale, koji kartografski problemi se danas nalaze u fokusu istraživanja pojedinih nacionalnih kartografija. Na tim konferencijama je broj tema o matematičkim osnovama karata i o primeni pojedinih kartografskih projekcija neznatan u odnosu na broj tema iz oblasti praktične kartografije. Gro tema se odnosi na sadržaj opštegeografskih i specijalnih karata, na problematiku ubrzanja procesa izrade karata primenom raznih novina u tehnici izrade i reprodukcovanja karata.

U našoj zemlji se malo koriste tuda iskustva na ovom polju. Osim toga što imamo malo kontaktiranja iz drugih zemalja, ima malo i prevedenih članaka, a nema ni sredene kartoteke postojeće stručne kartografske literature u okviru naše zemlje. Malo ili nikako se bavimo recenzijama naših i stranih izdanja karata i atlasa.

Preko kartografskog materijala uočava se u svetu stalni napredak u pogledu opšteg kvaliteta karata. Jednom za uvek su odbačene ideje o tzv. »univerzalnoj karti« koja bi zadovoljila sve potrebe. Karte postaju sve više namenske za određene i ograničene potrebe i za određenog korisnika, čime se sve više i više proširuje asortiman karata potrebnih savremenom čoveku. Značaj dobre redakcije karata dobija time prioritarno mesto. Karta sa svojim komponentama ne trpi improvizacijske kompromise, ona traži studijsko prilaženje kartografskim problemima. Karte se ne mogu raditi po jednom šab-

lonu. Prikupljanje materijala i proučavanje kartiranja mora se izvršiti posebno za svaku kartu. Inače se ne obogaćuje praksa, ne saznaje se ništa novo, ne dobija se originalno kartografsko delo.

Zašto snimak iz vazduha, kao fotografska kopija svih pojedinosti i detalja nekog predela, neće nikada držati konkurenciju karata izrađenih rukom. Prema Elkertu »snimak dajući sve ne daje ništa«. Tu čovek nije ništa podvukao. Foto-ploča prima sve pojedinosti zemljišta, važne i nevažne, jedako oštro i u jednoj ekspanzi. Ovo isto nije u stanju čovečja psiha. Karta svojom preglednošću treba da pomaže proces mišljenja našeg psihičkog mehanizma. Čovek prati i izdvaja ono što je za njega od važnosti. Zato će uvek biti lakše shvaćena i bolje iskorištena ona karta, koja ističe sve što je tipično i karakteristično, koja ne prikazuje samo detalje-činjenice, nego ih povezuje kao pojmove i daje svoj sud i ocenu o njima. Na snimcima je sve to sakriveno. Preimućstvo karte je u povezanosti njene geografske vernosti sa njenom tačnošću u odnosu na tekst. Perspektiva kartografije je jasna. Bez obzira da li se karta koristi kao dokumenat, kao matematička podloga ili kao ilustracija, ona je danas nezamenljivo sredstvo istraživanja čoveka, ostaće to i u budućnosti. Intenzivan razvoj prirodnih i društvenih nauka imao je odraz i na kartografiju, koja preko karte pruža sredstvo skoro svim granama delatnosti za pohod u nova istraživanja ili za izlaganje već postignutih rezultata.

U delu referata koji govori o razvoju kartografije u našoj zemlji ističe se da sa onim što je do sada postignuto na ovom polju ne možemo biti zadovoljni.

Potrebe zemlje za kartama su daleko veće nego što su trenutno mogućnosti ustanova i zavoda koji se bave kartografskom delatnošću. Naročito su velike potrebe naše privrede. Na pećini naše državne teritorije nema nikakvih planova krupnih razmera. Za veliki deo naše zemlje jedini planovi koji postoje su planovi izrađeni grafičkim premerom za vreme Austro-ugarske monarhije. Između dva rata je numerički premerena samo jedna petina zemlje (veći deo Srbije, Kosmet i manji deo Makedonije). Međutim podaci za reljef nisu određeni. Planovi izrađeni posle rata obuhvataju nešto oko jedne osmine naše zemlje a izrađeni su na osnovu numeričkog i fo-

togrametrijskog premera. Ovi planovi obuhvataju važne oblasti u svim našim republikama i imaju visinsku predstavu putem izohipsa i visinskih tačaka. Jedino ovi planovi odgovaraju savremenim potrebama.

Odmah posle rata pokrenuta je akcija da se izradi osnovna državna karta naše zemlje u razmerima 1/5000, i 1:10000. Doneti su odgovarajući propisi za izradu karata 1/5000, a u poslednje vreme i za kartu 1/10000. Izrađeni listovi svih karata pokrivaju manje delove SR BiH SR Crne Gore i AP Vojvodine, kao i okolinu Beograda.

U izdanju »Geokarte«, »Učila« i VGI izrađen je i izdan izvestan broj karata uglavnom opštegeografske i školske namene. Pored toga izdan je manji broj specijalnih karata. Zapaženo je i izdavanje atlasa od strane zavoda u Zagrebu. Počeli su radovi na geološkim krupnorazmernim kartama, kao i na pedološkoj karti Jugoslavije.

Vojna kartografska služba radi uglavnom za potrebe Armije, iako su njene usluge često koristile i privredne organizacije, naročito za projektovanje većih investicionih radova. Hidrografski institut JRM uglavnom se ograničio na izradu pomorskih karata.

Prema onome što je do sada postignuto u našoj zemlji na polju kartografije možemo konstatovati zaostatak u kartografskoj proizvodnji u odnosu na razvika ostalih delatnosti kod nas. Ovaj zaostatak svakim danom postaje koćnica za svestrani razvoj ostalih oblasti života i rada u našoj zemlji, jer je dobra karta preduslov za razvoj mnogih grana. Dosadašnji rad na polju kartografije kod nas se je uglavnom odvijao bez organizovane naučne delatnosti. Više smo se oslanjali na znanje i naučni rad pojedinaca. Malo ili skoro ništa je urađeno da se prouče inostrana dostignuća u ovoj oblasti, a također je urađeno malo i na izmeni iskustava unutar naše zemlje. Savetovanje o kartografiji, koje je organizovao Savez GIGJ još 1959. godine u Beogradu, postavio je niz problema koji su to u većini ostali i do danas. I sada bi bilo aktuelno slično savetovanje ali na jednoj široj osnovi. savetovanje koje bi obuhvatilo i proizvođače karata i konzumente i koje bi bilo prethodno dobro pripremljeno. Pripremu ovakvog savetovanja bi mogla da izvrši Sekcija za kartografiju SGIGJ-e. Na svim posleratnim kongresima našeg Saveza takode je diskutovano o mnogim kartografskim problemima ali je to malo

imalo odraza na unapređenju prakse. Sekcija za kartografiju će morati podrobnije da proanalizira jedan problem za drugim i da nadležnim organima uputi predloge. Sekcija će biti mesto gde će se putem stručne razmene mišljenja dolaziti do izvesnih zaključaka ili inicijativa u cilju unapređivanja saradnje između postojećih kartografskih institucija u cilju unapređivanja kartografske teorije i prakse kod nas, u cilju popularizacije karte i kartografije i ispitivanja potreba za kartama.

Posle održanog referata pročitan je Poslovnik sekcije koji je usvojen od strane Predsedništva SGIGJ-e, a zatim i Plan rada u 1965. godini.

U diskusiji je istaknuto da će ova sekcija za kartografiju obuhvatiti veći broj kartografa i da će imati uslova za plodan rad. Stavljeno je više primedbi na Poslovnik, ali je on prihvaćen sa predlogom da se teži na njegovom usavršavanju kroz praksu.

Zatim je izabran Odbor sekcije u koji je ušlo devet članova. Odboru je dato u zadatak da na osnovu referata, koji je prihvaćen u celini, zatim na osnovu Poslovnika sekcije, Plana rada Sekcije za kartografiju SGIGJ-e i dis-

kusije na osnivačkom sastanku izradi predlog plana rada sekcije za kartografiju SGIGBiH-e i podnese ga Predsedništvu SGIGBiH-e na odobrenje.

Osnivačkom sastanku Sekcije za kartografiju prisustvovalo je 45 članova SGIGB H-e.

U odbor sekcije su izabrani sledeći drugovi:

1. Milosavljević Slobodan, dipl. inž.
2. Petrica Milan, dipl. inž.
3. Kazić Nezir, geod. inž.
4. Papo Jahiel, geometar
5. Vasiljević Aleksandar, prof. geogr.
6. Salihović Alija, prof. geogr.
7. Ivović Mate, dipl. inž.
8. Zajac Janko, ppukovnik JNA
9. Rešidbegović Rašid, dipl. inž.

Na svom prvom sastanku Odbor je izabrao sekretarijat u sastavu:

Predsednik: Petrica Milan, dipl. inž.
Sekretar: Milisavljević Slobodan, dipl. inž.

Članovi Salihović Alija, prof. geogr.
Kazić Nezir, geod. inž.

Odbor je izradio plan rada sekcije za 1965. godinu i razradio organizacionu formu rada sekcije. S. M.

(Nastavak sa strane 160)

Nr. 10.

J. Bollinger: Deformacija površina u švicarskim planovima i kartama — Deformacije u cilindričnoj projekciji. Primjeri za običan račun. Projekcije na kuglu.

E. Bachmann: Generalni plan Basela — Grupa inženjera i arhitekata iz toga grada izradila je smjernice urbanističkog plana. Istraživali su socijalnu prometnu i građevnu strukturu. Oko grada zamišljaju kružnu ekspres-cestu, radijalne arterije k centru te zelenilom odijeljene stambene četvrti.

Nr. 11.

J. Bollinger: Deformacija površina u švicarskim planovima i kartama — Nastavak. Deformacija površina uslijed redukcije na horizont — Ukupna deformacija uslijed projekcije i redukcije na horizont za općinu Dinhard — Ekvideformacione linije površina. Ukupna deformacija za cijelu Švicarsku. Ploha bez deformacija za površine.

Nr. 12.

A. Ansermet: Problem prateće tačke — Složen problem glavne i prateće tačke u triangulaciji i trilateraciji, u ravnini i prostoru. Tačka F' (vidi br. 6—64) može se dobiti izjednačenjem. Ako to ne, ipak se mogu dobiti elipse ili elipsoidi pogrešaka. Osnovno je da se kutne ili linearne paralakse odrede što tačnije. Pošto je analitičan način opsežan, može se i polugrafički odrediti upliv pogrešaka zadanih tačaka. Razmotren je jedan konkretan slučaj.

Ing. A. Zahnd: Mikrofilm za osiguranje zemljoknjižnih dokumenata — U kantonu Bern premjer se osigurava putem mikrofilmove. Za planove mikrofilm 70 mm, 35 mm za skice, iskaze, održavanja, triangulaciju, nivelaciju itd; 16 mm za zapisnike itd. — Održavanje spremanje.

E. Bachmann: Gradsko i prometno planiranje Badena. —

Dr. N. N.